

נתן אלתרמן כמתחן¹

ד"ר מרדכי נאור

נתן אלתרמן נחשב לאדם רציני, מכונס בעצמו ואפילו מרוחק. ידוע שהוא לא אהב, בלשון המעטה, לשוחח על יצירותיו, ואפילו כשמישהו החמיא לו, על שיר שפרסם, או טור פוליטי מחורז, הפנה לו את הגב והסתלק. הוא גם לא התראיין, וכל מי שהכיר אותו ידע שלא כדאי לשוחח איתו שיחה בטלה. בקיצור – אדם סגור הנראה לרוב טרוד ואפילו עצוב.

ועם כל זאת, על כך שהיה לו חוש הומור מפותח מעידות יצירותיו בכל התחומים, אך כלפי חוץ נראה חיוך על פניו רק לעיתים רחוקות. אבל ידוע לפחות על מקרה אחד שהוא השתף במתיחה. השנה – 1940. המבקר ישראל זמורה התחיל להוציא את כתב העת הספרותי "מחברות לספרות" ואלתרמן תרם לחוברת הראשונה חמישה משיריו וביניהם שיר בשם "הבאר", שפתח את החוברת. זה היה שיר קצר בן 8 שורות:

נָם פֶּחַךְ הַמְדָּבָר
בְּטָחָב וּבְחָטָא
נִכְבְּדוֹת בְּךָ דְבָר
וְנִרְעָף שְׁחַת.
לְךָ הַשִּׁיר יְחָבֵר
וְיִסּוֹג שְׁקֵט.
הַגְבִּירָה! אֵת אֲחִי בְּמִדְבָּר
הַשְּׁקִית.

¹ הופיע בדף הפייסבוק של ד"ר מרדכי נאור ביום 24.10.2021 בקישור

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=2937687553151754&id=100007316141861

חברו של אלתרמן, המשורר יעקב אורלנד קרא את השיר, התפעל ממנו ומיהר לתרגמו לאנגלית עתיקה. למה דווקא לשפה זו – לא ברור. אולי כי אלתרמן אהב סוגה (ז'אנר) זו של שירה ואף תרגם שירים ובלדות רבות מהאי הבריטי. אורלנד הראה את התרגום לאלתרמן וזה היה מרוצה ממנו. יום אחד ישבו השניים בבית הקפה "קנקן" בכיכר דיזנגוף והבחינו בישראל זמורה היושב רכון על שולחן, שעליו דפי נייר, בבית הקפה "צינס" הסמוך.

אלתרמן, שהיה במצב רוח מרומם אמר לאורלנד: "יש לי רעיון. קח את השיר המתורגם, גש לזמורה ואמור לו כי מצאת את השיר באנתולוגיה אנגלית, והשיר שלי הוא, לפיכך, פלגיאט (גניבה ספרותית). אני אישאר כאן וברגע המתאים אבוא לחלצך, אם יהיה צורך", הבטיח לאורלנד.

הלה צעד לקפה "צינס" וזמורה סיפר לו שהוא בדיוק כותב מאמר מלא תשבחות על שירו היפה של אלתרמן, "הבאר", ויכלול אותו בחוברת הבאה של "מחברות לספרות".

אורלנד החליט להכות בברזל בעודו חם. הוא סיפר לזמורה כי יום קודם ביקר בבית ידידים ושם, בדפדפו באנתולוגיה אנגלית ישנה מהמאה ה-16, מצא שיר מוכר לו מאוד. "הנה לך, קרא!" דחף את תרגומו ה"אנגלי" לשירו של אלתרמן.

זמורה קרא את השיר ופניו חוורו. "הלוא זה פלגיאט גמור!" צעק. "מי יודע כמה שירים נוספים זייף פלגיאטור זה!" הוא נטל מהשולחן את העמודים הכתובים של מאמרו על אלתרמן וקרע אותם לגזרים.

אורלנד ניסה להרגיעו. הוא אמר: "זמורה, אולי זה לא פלגיאט ואלתרמן רק הושפע מהשיר באנגלית?" זמורה לא נרגע. הוא נופף בתרגום וקרא: "על מה אתה מדבר? הרי זה אותו המקצב ואותה רוח של השיר. בשבילי אלתרמן גמור!" צעק.

אלתרמן שעקב לא מרחוק אחר פגישת השניים התקרב אליהם. זמורה ראה שהם קורצים זה לזה והבין שנפל קורבן למתיחה.

"כמובן שהפיוס היה מיידני", נזכר אורלנד. "לגמנו יחד לגימה הגונה והמשכנו, כמנהגנו, בדקלום שירים אהובים עלינו". לדבריו, השמועה על המתיחה התפשטה במהירות בתל אביב, בחוגים ספרותיים וגם מעבר להם.

בתמונה: הנמתח והמותח – ישראל זמורה (משמאל) ונתן אלתרמן.